

σκείας· σήμερον ὅμως, ὅτε ἡ Αὐστραλία εἰσηλ-
θεν εἰς δρόμον τακτικόν, τὸ ἐθνικὸν αἰσθημα
ἀποκρούει τὴν ἐπιχορήγησιν.

Ὁ ἀγαθὸς κληρικὸς, διαλεχθεὶς ἐπὶ πολὺ
μετ' ἐμοῦ, ἔπνευσε καὶ ἐγένετο ἄφαντος εἰς τὸ
δάσος· μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἀναβάντες εἰς τα-
χυδρομικὴν ἀμαξάν μεγάλην, κοκκινοβαφῆ, συ-
ρομένην ὑπὸ ἑπτὰ ἵππων καὶ ἐρχομένην ἐκ τοῦ
ἐσωτερικοῦ, συνεκαθήσαμεν μετὰ μεταλλευτῶν,
ποιμένων, κουρέων, ὄλων σεσωρευμένων καὶ διη-
γουμένων τὰς παραδοξοτάτας τῶν ἱστοριῶν περὶ
τοῦ νομαδικοῦ αὐτῶν βίου.

Ἐπιταὶ συνέστις.

N.

ΠΡΩΤΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙ ΤΟΥ ἈΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλφρέδου Μορῦ.

Α'

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη νὰ καλύπτηται ὅ-
πως μὴ ὑποφέρῃ ἐκ τῶν δυσκρασιῶν τοῦ ἀέρος,
καὶ ὅπως προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀκινήτων,
τῶν ἐρεπῶν καὶ ἐν γένει ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς
βλαπτούσης τὸν ἀσθενῆ αὐτοῦ ὄργανισμόν. Τὰ
πρῶτα ἐνδύματα κατεσκευάζοντο ὅτε μὲν ἐκ
φύλλων ἢ ἐκ φλοιῶν δένδρων, ὅτε δὲ ἐκ δερ-
μάτων. Ἡ Γένεσις παριστάνει τὸν Δημιουργὸν
χορηγοῦντα δερματίνους χιτῶνας εἰς τὸν Ἀδάμ
καὶ τὴν Εὐάν, κατὰ τὴν ἀποπομπὴν αὐτῶν ἐκ
τῆς Ἑδέμ. Κατὰ τὸν Τάκιτον καὶ τὸν βυζαν-
τινὸν Προκόπιον, τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἐνδυμασία
τῶν Φιννίων, φυλαὶ δὲ τινες μασσαγετικαί, ὡς
ἀναφέρει ὁ Στράβων, περιεβάλλοντο διὰ φλοιῶν.
Ὅμοια ἐνδύματα ἔφερον ἄλλοτε οἱ πλείστοι τῶν
ἰθαγενῶν τῆς Πολυνησίας· οἱ δὲ Κάρροι καὶ Ὀτ-
τεντότοι φέρουσι μόνον δέρμα τι, συγκρατούμενον
διὰ ζώνης. Ταχέως ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐπενόησε
νὰ πλέκῃ τὰς ἴνας τῶν φυτῶν καὶ νὰ κτεργά-
ζηται τὰ δέρματα· ταχέως ἐπίσης ἐπῆλθεν
αὐτῷ ἡ ἰδέα νὰ ὑφαίνῃ τὰς ἴνας τῶν φυτῶν,
τὸ ἄχυρον καὶ τὰς τρίχας τῶν ζώων, ὡς δει-
κνύουσι τὰ ἐν παλαιότις εὐρεθέντα χονδροειδῆ
ὑφάσματα. Καὶ ὅταν ἔτι ἕνεκα τοῦ κλίματος ὁ
ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς προ-
φυλάξεως ἀπὸ τοῦ ψύχους δι' ἐνδυμάτων, ἔχει
ὅμως τὴν πρὸς καλλωπισμὸν κλίσιν, κλίσιν ἐπί-
σης ἔμφυτον καὶ εἰς τὸν ἄγριον, ὅσον καὶ εἰς
τὴν πεπολιτισμένην γυναῖκα.

Πολλοὶ λαοί, ὡς οἱ Κατωίξι καὶ οἱ Πουρου-
πουροῦ τοῦ Ἀμαζονείου, βιοῦντες ἐντελῶς γυ-
μνοί, κοσμοῦσιν ἐν τούτοις διὰ κρίκων τοὺς
βραχίονας καὶ τὰς κνήμας. Οἱ Δαυάκκι τοῦ Βορ-
ρέου, οἵτινες οὐδὲν φέρουσιν ἐνδυμα, ἔχουσι τὴν
μνήκην τοῦ καλλωπισμοῦ, εἰσὶ δὲ καταπεφορτω-
μένοι ἐκ κοσμημάτων χρυσῶν, ἐκ χαλκίνων

1. Αἱμαναί: κατοικίαι τῶν προϊστορικῶν ἀνθρώπων κατὰ
τὴν λιθίνην ἐποχὴν.

δακτυλίων καὶ ἐκ πετραδίων γαγάτου. Ἀπὸ
τῶν πανραχαιοτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος κατε-
σκεύαζε κοσμήματα· εὐρέθησαν ἐν τάφοις τῆς
λιθίνης ἐποχῆς ὀδόντες καὶ ὄστρακα διάτρητα,
πόρπαι, μαργαρίται κλπ., ἡ δὲ πληθὺς αὐτῶν,
εὐρισκομένων πολλαχού εἰς σωροὺς, ὡς ἐν Βιρ-
γίνια, μαρτυρεῖ ὅτι ἀρχήθεν ἢ χρῆσις αὐτῶν ἦν
γενικωτάτη.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ καλλωπισμοῦ,
ὥστε πολλοὶ ἄγριοι λαοὶ πληροῦσι ταύτην καὶ
ἐπὶ βλάβῃ αὐτοῦ τοῦ σώματός των. Πολυάριθ-
μοὶ φυλαὶ τῆς τε ἀρκτώας καὶ τῆς μεσημβρινῆς
Ἀμερικῆς παρεμύρφουν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν
καταπιέζοντες τὸ κρανίον τῶν νηπιῶν, ὅπως ἡ
φυσιογνωμία αὐτῶν προσλάβῃ ἀρειμάνιον καὶ με-
γαλοπρεπῆς ἦθος· τοῦτ' αὐτὸ συνειθίζετο καὶ
παρὰ τοῖς Μακροκεφάλοις, κατὰ τὸν Ἰπποκράτην,
καὶ παρὰ τοῖς Οὐνοῖς. Οἱ Βοτοκοῦδος τῆς Βρα-
σιλίας ἐκλήθησαν οὕτως ἐκ τῆς ἀλλοκότου αὐ-
τῶν συνηθείας τοῦ νὰ παρεμβάλλωσιν εἰς τὸ κα-
τώτερον χεῖλος καὶ εἰς τὰ ὦτα πλατεῖς ξυλίνους
δίσκους. Ὅμοίως παρὰ τρεῖς πλείσταις τῶν ἀ-
γρίων φυλῶν τοῦ Παραγουαίη συνειθίζετο νὰ
παρεμβάλλωσι τεμάχιον ξύλου ἢ λίθου εἰς τὸ
κάτω χεῖλος παρὰ τὰς ρίζας τῶν ὀδόντων. Οἱ
Ἴσπανοὶ ἀπεκίλευσαν Ἰνδικὴν τινα φυλὴν τῆς
Ἀμερικῆς Λένγκουας ἐκ τῆς συνηθείας ἣν εἶχον
νὰ θέτωσιν εἰς ἐντομὴν γενομένην ἐν τῷ κάτω
χεῖλει ξυλίνην γλωσσίδα. Ἡ αὐτὴ συνηθία τη-
ρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν φυλῆς τινος τῶν
ὄχθων τοῦ Σιρέ. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου τοῦ
Πάσχα μηκύνουσι τεραστίως τὰ ὦτα αὐτῶν·
τούτους δὲ μιμοῦνται καὶ οἱ Λένγκουας. Φρικω-
δῶς διατρυπῶσι τὰ ὦτά των καὶ οἱ Μαλαῖοι τῆς
Σουμάτρας. Ἄλλ' ὅτι προδήλως καταδεικνύει
τὴν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον ἀνάγκη τοῦ
καλλωπισμοῦ, ἀνάγκη συνδεομένην μετὰ τοῦ
αἰσθηματος τῆς ὑπεροχῆς καὶ διακρίσεως, εἶναι
ἡ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀγρίων ἐπικρατοῦσα
συνήθεια τοῦ χρωματίζεσθαι, χαράσσειν καὶ κεντᾶν
τὸ σῶμα. Τὸ ἔθιμον τοῦτο διατηρεῖται καὶ παρὰ
λαοῖς ἔτι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοις, ὡς ἐπὶ πα-
ραδείγματι παρὰ τοῖς Βαρμάνοις, οἵτινες οὐ μόνον
μαυρίζουσι τοὺς ὀδόντας των, ἀλλὰ καὶ ζω-
γραφίζουσιν ἐπὶ τοῦ δερματός των εἰκόνας ζώων,
εἰς τὰς ὁποίας ἀποδίδουσι θαυμασίας ιδιότητας.
Ἐνεκα τῆς τοιαύτης συνηθείας εἰς τῶν λαῶν
τῆς Καληδονίας (Σκωτίας) ἐκλήθη κατὰ τὴν ἀρ-
χαιότητα Πίκται, ἦτοι ἐζωγραφημένοι. Οἱ Βρε-
τανοὶ, κατὰ τὸν Καίσαρα, καὶ οἱ Σκύθαι Βου-
δίνοι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἔβαφον τὸ σῶμα
αὐτῶν πρασίῳ χρώματι. Οἱ Ἀγάθουροι, οἱ Ἀξ-
κες, οἱ Σμαρτάι ἀπεικονίζον ἐπὶ τοῦ δερματός
των παντοίας μορφάς· οἱ δὲ Θρᾶκες ἐστιγμα-
τίζοντο κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου. Ἐν
τῇ Ἀνατολῇ κοινοτάτη μέχρι τοῦ νῦν ἔτι παρὰ
ταῖς γυναῖξιν εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ κῶ (lawso-

nia inermis ἐπιστημονικῶς) πρὸς βαφὴν τῆς κόμης καὶ τῶν ὀνύχων. Αἱ παρὰ τὸν Ἀμαζόνειον φυλαὶ διακρίνονται διὰ τῶν ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ σώματος βαφῶν. Ὅπως δὲ καταστάσῃσιν ἀνεξιτήλους τὰς τοιαύτας βαφὰς πλεῖστα φυλαὶ ἐπενόησαν διὰ κεντημάτων νὰ εἰσάγωσιν εἰς τὸ δῆμα τὴν χρωματιστικὴν ὕλην, ἐξαγομένην γενικῶς ἐκ τοῦ χυμοῦ τῶν φυτῶν. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς στίξεως εἶναι συνηθέστατον παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς λαοῖς τῆς Πολυνησίας καὶ τῆς Μαλαισίας· εἶναι ἐπίσης εὐχρηστον παρὰ τισι τογκουσιαῖς φυλαῖς καὶ παρὰ τοῖς Νεο-Ζηλανδοῖς, οἵτινες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δῆμα χρώματα καὶ κόκκιν ἄνθρακος. Ἐτεροὶ λαοὶ τῆς Πολυνησίας, ἰδίως δ' οἱ ἰθαγενεῖς τῶν Βιτίων καὶ Μαρκησιῶν νήσων καὶ τῆς νέας Ζηλανδίας, ποιοῦνται τὴν στίξιν βαθυτέραν, χαράσσοντες ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ἐν τῷ σώματι ἐντομάς, ἐν αἷς εἰσάγουσι χρωματιστικὰς ὕλας καὶ διαβρωτικὰ φυτὰ διὰ τούτων ἀποτυποῦνται ἐπὶ τοῦ δῆματος ζωηρότατα αἱ ἀπεικονίσεις, αἵτινες πολλάκις χαράσσονται μεθ' ἱκανῆς τέχνης, δηλοῦσι δὲ τὸ ἀξίωμα, τὸ γένος καὶ τοὺς ἄθλους. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἀνὰ πᾶσαν ἐπίσημον τοῦ βίου ἐποχὴν χαράσσουσιν ἐν τῷ δῆματι αὐτῶν καὶ νέα σχέδια. Οἱ Μκουρίσιοι πολεμιστὰὶ φέρουσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου σχέδια ὅλως ἀνάγλυφα, ὧν ἡ κατασκευὴ ἀπαιτεῖ πολυδύνας ἐγχειρήσεις. Ἐτεροὶ φυλαὶ, ὡς ἡ τῶν Τσουκτσίς, ἀρροῦνται εἰς τὴν ἐγγράφειν βαθειῶν ἐντομῶν προωρισμένων ν' ἀνακλῶσιν εἰς τὴν μνήμην τὰ ἐν θήρᾳ, ἐν ἀλίᾳ ἢ ἐν πολέμῳ ἀνδραγαθήματα. Ῥυθόντος ἐκ τούτων καθίσταται ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ, ὃν προσέλαβον παρὰ τισι λαοῖς αἱ βαφαὶ καὶ τὰ στίγματα, ὧν ἡ ἀπονομὴ συνοδεύεται πολλαχοῦ διὰ θρησκευτικῶν τελετῶν, ἀναλόγων πρὸς τὰς μεσαιωνικὰς τελετὰς τοῦ ἐξαπλισμοῦ τῶν ἵπποτων. Παρὰ τοῖς Ἀλφουρωῶ ὁ ἱερεὺς ἢ αὐτὸς ὁ ρατζῆς προῖσταται τῆς τοιαύτης ἱεροτελεστίας, ἀποτελούσης μέρους τῆς λατρείας τῶν πνευμάτων. Διὰ θρησκευτικοῦ ἐπίσης χαρακτῆρος περιβάλλονται καὶ ἄλλαι ἀκρωτηριάσεις· οὗτως οἱ ἰθαγενεῖς τῶν νήσων Τόγκα, ἀποκόπτουσιν ἐνίοτε τὸν μικρὸν δάκτυλον, προσφέροντες αὐτὸν θυσίαν εἰς τὰ πνεύματα.

Ἐτερον ἔθιμον, συνδεδόμενον μετὰ τῶν ἐν τῷ σώματι εἴτε πρὸς ἀναγνώρισιν εἴτε πρὸς θρησκευτικὸν σκοπὸν γενομένων χειρουργικῶν ἐγχειρήσεων, εἶναι ἡ περιτομή. Ἡ χρῆσις αὐτῆς, λαβούσα ἴσως τὴν ἀρχὴν ἐκ φυσικῆς αἰτίας, ἐπεξετάθη διὰ τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ περιτομὴ συνειθίζετο ἐν Αἰγύπτῳ, ὅθεν παρελάβον αὐτὴν οἱ Ἑβραῖοι, παρ' οἷς ὅμως οὐδαμῶς ἀπίθανον ὅτι προῦπήρχε τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας αὐτῶν. Καθιερωθεῖσα διὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, εἰσῆχθη καὶ

ἐν τῇ ἰσλαμικῇ θρησκείᾳ, εἰς τοῦτο δ' ὀφείλει τὴν μεγίστην αὐτῆς διάδοσιν. Παρὰ τοῖς χαμιτικοῖς λαοῖς ἦν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν χρήσει, διατηρεῖται δ' ἐτι ὑπὸ τῶν Ἀβυσσιῶν, καίτοι χριστιανῶν, περιωθεῖσα ἴσως ἐκ τῶν προγόνων τῶν Κρεωφάγων, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Στράβων. Ἐν Μαδαγασκάρ ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς ἦν προγενεστέρᾳ τῆς διαδόσεως τοῦ ἰσλαμικοῦ. Διδώρος δ' ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει, ὅτι καὶ οἱ νομάδες Τρωγλοδύται περιτέμνοντο. Περιτηρήθη δ' ὅτι συνειθίζεται καὶ ἐν Γουινέα, ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Ζαγκαβάρ, παρὰ τοῖς Κάρροις, τοῖς Βεχουανᾶς καὶ τοῖς Δαμαρᾶς, οἵτινες πάντες ἀγνοοῦσι καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν λόγον τῆς περιτομῆς. Τὸ αὐτὸ ἔθιμον σώζεται καὶ παρὰ ταῖς φυλαῖς τῆς μεσημβρινῆς Αὐστραλίας, αἱ δὲ μὴ ἐγκολπωθεῖσαι αὐτὸ φυλαὶ τὸ ἀντικαθιστῶσι δι' ἑτέρου ἀλλοκότου ἐθίμου παραπλησίου πρὸς τὸ σάλλχ τῶν Βεδουϊνῶν τῆς Ἀραβίας· εἶναι δὲ τὸ σάλλχ εἶδος περιτομῆς, διαφόρου τῆς μωαμεθανικῆς, ἐν χρήσει δὲ πρὸ τῆς γενέσεως τοῦ ἰσλαμικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὡς εἰδωλολατρικὴ ἀπαγορευθὲν ἐπὶ Βαχαβιτῶν ἐπὶ ποινῇ θανάτου. ἴσως αἱ διάφοροι αὗται συνήθειαι προέρχονται ἐξ ἀρχικῆς συγγενείας τῶν Σημιτῶν πρὸς τοὺς Χαμίτας ἀφ' ἐνὸς καὶ τούτων πάλιν πρὸς τοὺς Αὐστραλοῦς. Σημειώτεον πρὸς τούτους ὅτι ἡ περιτομὴ ἐτηρεῖτο καὶ παρὰ τισι φυλαῖς τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Οὐκαῦλι οἰκοῦντες Κοιβὸς περιτέμνουσι τὰ θήλα. Ἄλλοτε εἶδος τι περιτομῆς, καλούμενον μαχελε, ἐσώζετο ἐν ταῖς Σανδβίχαις νήσοις.

Ἡ ἐξαγωγή τῶν ὀδόντων καταδεικνύει ἐπίσης τὴν ἐνυπάρχουσαν συγγένειαν μεταξὺ λαῶν, πολὺ ἀπεχόντων ἀλλήλων. Τοιαύτη ἡ συνήθεια τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς τομεις τῶν ἐρήμων, κοινὴ παρὰ τοῖς Δαμαρᾶς τῆς Ἀφρικῆς, τοῖς Αὐστραλοῖς καὶ τοῖς Παποῖς. Εἶναι ὅπωςδὴποτε βέβαιον ὅτι φυλαὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνήκουσαι οἰογένειαν διετήρησαν πολὺν χρόνον μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν χερσὶν ἀκρωτηριασμῶν ἀπαρἀλλάκτων. Οἱ Βαραβρᾶς, οἱ Φουντζῆ καὶ οἱ νομάδες τῶν ἐρήμων τῆς Βαϊουδά διατηροῦσιν ἅπαντες τὴν συνήθειαν τοῦ χαράσσειν τρεῖς ἐντομάς εἰς ἐκάστην παρεῖαν καὶ εἰς ἕκαστον κρόταφον.

Παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς ἡ ἐνδυμασία χρησιμεύει μᾶλλον πρὸς στολισμὸν, ὡς δεικνύει ἡ ἐνιαχοῦ παρὰ τοῖς Παποῖς ἐπὶ παραδείγματι ἐπικρατοῦσα συνήθεια τοῦ νὰ φέρωσιν οἱ ἀρχηγοὶ μόνοι πλέγματα ἐκ φύλλων βανανῆας ἀνθοβαφῆ· οἱ λοιποὶ εἰσὶν ὀλοτελῶς γυμνοί. Πρὸ πάντων δὲ ὁ ἄγριος ἀρέσκειται νὰ κοσμή τὴν κεφαλὴν, ὡς τὸ ἐπιφανέστερον μέρος τοῦ σώματος. Ἡ γυνὴ ἀρκεῖται συνήθως εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς κόμης, ἢν στολίζει διὰ μυρίων κοσμημάτων. Ἐν γένει δ' ὀλίγιστοι τῶν ἀπο-

λιτεύτων λαῶν παρχμελοῦσι τὸν στολισμὸν τῆς κεφαλῆς εἴτε διὰ πετρῶν εἴτε δι' οἰωνδήποτε ἄλλων ἐπιδεικτικῶν ἀντικειμένων.

Τὰ βραχιόλια, τὰ ἐκ κόκκων ἢ ἐξ ὀδόντων ζῶων ἢ ἐκ χαλίκων περιδέραια φέρουσι παρ' ἀγρίοις οὐ μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Αἱ γυναῖκες, ἐξ αἰσθήματος αἰδημοσύνης, διεγειρομένου καὶ ἀναπτυσσομένου βημηθῶν μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ, καλύπτουσι συνήθως τὴν ὄσφιν αὐτῶν μέχρι τῶν γονάτων· πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ἐνίοτε ἀπλῆ περιζώστρα, ὡς τὸ *σάρογκ* τῶν Μιχλαϊσίων, ἢ ἡ προβιά, ἣν περιζώννυνται αἱ μαῦραι τοῦ Ἄνω Λευκοῦ Νεῖλου· τὸ αἰσθημα τῆς αἰδοῦς εἶναι ἄγνωστον μόνον παρὰ τοῖς βαρβαρωτάτοις τῶν φυλῶν. Παρὰ τοῖς λαοῖς τοῖς κατ' ὀλοκληρίαν γυμνοῖς, τὸ δέρμα ἀποκαθίσταται τραχύτερον, καὶ ἐπομένως ἥκιστα εὐαίσθητον εἰς τὰς ἐξωθεν ἐπιδράσεις. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἐκλογή τῶν ἐνδύματων ἐξήρτηται κατὰ μείζονα λόγον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ στολισμοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς προφυλάξεως τοῦ σώματος, εὐνόητον εἶναι διατὶ πολλάκις δὲν ἀνταπακρίνεται πρὸς τὴν φύσιν τοῦ κλίματος. Οὕτω παρετηρήθη ὅτι οἱ μαῦροι τῆς Σενεγαμβίας καὶ τῆς Γουίνέας φέρουσιν ἀφρονώτερα καὶ καλλίτερα ἐνδύματα τῶν Ἰθαγενῶν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες εἰσὶ σχεδὸν ἡμίγυμνοι, καὶ τοι εἰς ψυχρότερας βιοῦντες χώρας. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ ὁμοῦς ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει μετὰ πολλῆς νοημοσύνης προσπαθεῖ νὰ κατακτήσῃ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτοῦ ἀρμοδίαν εἰς τὸ κλίμα ἐν τῷ ὁμοίῳ ζῆ. Οὕτως ἐν ταῖς διακεκαυμέναις ἐρήμοις, ἔνθα ἡ ἀντανάκλασις τῆς θερμότητος εἶναι μεγίστη, ὁ ἄνθρωπος γενικῶς προτιμᾷ πικρὸς ἄλλου ἐνδύματος ἀπλοῦν λευκὰ μανδύαν, ὡς τὸ *βουρνούζιον* τῶν Ἀράβων τῆς Ἀφρικῆς, τὸ πύγκο τῶν Ἰνδῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, προφυλάσσοντα αὐτὸν τῶν φλογερῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, μὴ μεταδίδοντα δὲ μεγάλην θερμότητα. Ἡ δ' εὐάρεστος ἐντύπωσις, ἣν προξενοῦσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, κεκμηκότα ἐκ τῆς ἀντανάκλασεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τὰ λευκὰ χρώματα, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς χρήσεως τῶν μελανῶν ἐνδύματων ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασι. Διὰ τοῦτο οἱ Ἄνδαλουσίται, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Βατικῆς, οἱ Ἰνδοὶ τῆς Περαουσίας, οἵτινες φέρουσι τὸ μέλαν *οὐγκου*, οἱ ἀρχαῖοι Μεξικανοὶ οἵτινες ἐκαλύπτοντο διὰ τοῦ *ίρχαλουκπι.λι*, τοῦ αὐτοῦ χρώματος, προτιμῶσι τὰ μελάγχροα ἐνδύματα.

Ἐν δὲ ταῖς κτεψυγμέναις χώραις ὁ ἄνθρωπος κατάρθωσε νὰ κατασκευάσῃ καταλληλότατα ἐνδύματα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἄκρας ὑγρασίας· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἐξ ἐντοσθίων φαλακίτης καὶ φώκης κατασκευαζόμενον ὁκόντις τῶν Τσουκτίσις εἶναι

ἐντελῶς ἀδιάδρογον. Ἐν γένει ὁ Δημιουργὸς ἔταξε παρὰ τὸν ἄνθρωπον ζῶα ἐξ ὧν δύναται νὰ πορισθῇ ἐνδύματα κατάλληλα πρὸς τὸ κλίμα, ἐν ᾧ βιοῖ. Ἐκ τοῦ τριχώματος τῆς καμήλου ὁ Ἀραψ κατασκευάζει ἐξαιρετον καμηλωτὸν ὑφασμα, χρησίμευον ὅτε μὲν ὅπως σκέπη αὐτὸν, ὅτε δὲ ὅπως περιτυλίσῃ τὰ πράγματα, ἅτινα θέλει νὰ προφυλάξῃ. Ἐκ τοῦ ἐρίου δὲ τῆς προβατοκαμήλου οἱ Περουβιανοὶ ὑφαίνουν μανδύας, προφυλάσσοντας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ψύχους εἰς τὰ ὑψηλά ὄρη τῶν Ἄνδεων· τὸ δέρμα τῶν φωκῶν καὶ τῶν κητοειδῶν στέγει τὸν Γροελανδὸν ἀπὸ τῶν παγετῶν καὶ τῶν ὑετῶν, ἐκ δὲ τοῦ δέρματος τοῦ ταράνδου ὁ Λάπων προμηθεύεται θερμότατα ἐνδύματα. Ἐν ταῖς βορείαις χώραις, ἔνθα τὰ ἄκρα πρέπει ὅπως καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα νὰ προφυλάσσονται ἀπὸ τοῦ ψύχους, εἰσὶν ἐν χρήσει ἐνδύματα ἄγνωστα τοῖς κατοίκοις τῶν τροπικῶν· τοιαῦτά εἰσιν αἱ χειρίδες, τὰ μακρὰ ὑποδήματα, τὰ τριχωτὰ πέδιλα τῶν Ἰσκιμῶ, τῶν Σιμογετῶν καὶ τῶν Λαπώνων. Ἐκ τῆς ἀνάγκης δὲ τοῦ βαδίζειν ἐπὶ ἐδάφους πεπηγότος, ἔνθα εὐχερῶς ὀλισθαίνει ὁ ποῦς, ἐπενοήθησαν τὰ σιδηρὰ παγοπέδιλα, ἅτινα τεχνικώτατα κατασκευάζουσιν αἱ σιθηρικαὶ φυλαί. Οἱ Ἰνδοὶ τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς φέρουσιν ὑποδήματα ἐκ δέρματος βουδάλου, κατ' ἴδιόν τινα τρόπον κατεργασμένου, τὰ *μοκασσίρια*, ἄριστα προφυλακτικὰ τῆς ὑγρασίας. Ἐκτὸς τῶν ψυχρῶν κλιμάτων τὰ μακρὰ ὑποδήματα καὶ αἱ χειρίδες θεωροῦνται ὡς ἀντικείμενον πολυτελείας καὶ εἰσὶ σημεῖον πολιτισμοῦ. Ἐν ταῖς θερμαῖς τοῦναντίον χώραις τὸ πολὺ πολὺ πρὸς προάσπισιν τοῦ πέλατος φέρουσι σανδάλια, ἀφίνοντα πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον. Οἱ μαῦροι τῆς Γουίνέας, καὶ τοι ὑπερμέτρως ἀγαπῶντες τὰ στολίδικα, ἀγνοοῦσιν ὁμοῦς ὀλοτελῶς τὴν χρῆσιν τῶν ἄλλως δὲ τὰ σανδάλια θὰ ἐστενοχώρουν τὰς κινήσεις τῶν καὶ θ' ἀφήρουν τὴν εὐκίνησιαν ἐκείνην τῶν ποδῶν τῶν, ἧτις ἀναπληροῖ τὰς ἐλλείψεις τῶν χονδροειδῶν ἐργαλείων, ἅτινα μεταχειρίζονται. Διότι ἀληθῶς ὁ βίος, ὃν διάγουσιν οἱ ἄγριοι, ἀναπτύσσει αἰσθήσεις τινας, ἀπημυβλωμένας παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις. Ἐὰν ἡ γένεσις ἡμῶν ἀποδύνηται ὁσημέραι λεπτοτέρα, ἔάν τὸ ἡμέτερον οὗς καθίσταται εὐαίσθητον πρὸς μουσικὴν, ἔάν ὁ ἡμέτερος ὀφθαλμὸς ἄριστα δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ καλλιτεχνικὰ ἔργα, ἀφ' ἐτέρου ὁμοῦ πρὸς ἀντιστάθμισιν στερούμεθα τῆς ὀξύτητος ἐκείνης τῆς ἀκοῆς, τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς ἀφῆς, ἧτις τοῦναντίον εἶναι τεραστῶς ἀνεπτυγμένη παρὰ τοῖς ἀγρίοις. Τὸ ἡμέτερον βλέμμα δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τῶν λεπτοτάτων διαφορῶν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν κανόνων τῆς καλλιαισθησίας, ἀλλ' ἡ ὄρασις ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸ ἀσφαλές καὶ ὀξυδερκὲς βλέμμα τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου. Ἡ ἀφῆ ἡμῶν, περιωρι-

σμένη εἰς μόνον τὰς χεῖρας, ἀπόλλυσι τὴν ἐκπληκτικὴν δύναμιν, ἣν κέκτηται ὁ ἄγριος. Ὁ Ἰνδὸς τῆς Ἀρκτοῦσας Ἀμερικῆς ἀνεγνώριζεν ἄλλοτε, προσαρμόζων τὸ οὖς εἰς τὸ ἔδαφος, τὸν κρότον τῶν βημάτων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ εἰς καταπληκτικὴν ἀπόστασιν. Τοιαύτην δξύτητα ἀκοῆς κέκτηνται ἔτι καὶ νῦν οἱ νομάδες Βελουσίς. Ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀραβίας ὁ Βεδουῖνος ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄμμου ἰχνῶν ἀνακαλύπτει μετ' ἐξαισίας ἐπιτηδεϊότητος ποιοὶ ἄνθρωποι καὶ ποῖα ζῶα διήλθον, καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκ τῶν ἰχνῶν μαντεύει εἰς τίνα φυλὴν ἕκαστος ἀνήκει. Τὸ προτέρημα τοῦτο τῶν Βεδουῖνων ἀνέγραψε πρὸ ἑννεακοσίων χρόνων ὁ Ἄραβ γεωγράφος Μοσοῦδῖ ἐν τῷ συγγράμματι του *οἱ χρυσοὶ Λεϊμῶνες*. Τὴν αὐτὴν ἐπιτηδεϊότητα ἔχουσι καὶ οἱ Ὀττεντότοι. Οἱ Μιγκοπίκι καὶ οἱ Ἄνδαμνηοί, οἵτινες ἐν τούτοις κατέχουσι τὰς ἐσχάτας βαθμίδας τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως, τοσοῦτον εἶναι ὀξυδερκεῖς, ὥστε διακρίνουσι τ' ἀντικείμενα εἰς μέγιστον βάθος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ δύνανται τὴν νύκτα εὐστόχως νὰ βάλωσιν ἐπὶ τὸ θήραμα. Οἱ δὲ μαῦροι τοῦ Ἄνω Λευκοῦ Νεῖλου τοσοῦτον ὀξεῖαν καὶ γεγυμνασμένην ἔχουσι τὴν ἀκοήν, ὥστε ἀκούουσι τὸν κρότον τυμπάνου εἰς καταπληκτικὰς ἀποστάσεις, οὐδέποτε ἀπατώμενοι οὔτε περὶ τοῦ μέρους ὁπόθεν ὁ ἦχος προέρχεται, οὔτε περὶ τῆς ἐννυίας τῶν τυμπανισμῶν, δι' ὧν οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι συνεννοοῦνται ἀλλήλοις.

Ὁ πολιτισμὸς, ἀναπτύσσων ἀφ' ἐνὸς τὴν διάνοιαν, ἐπαυξάνει ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐρεθιστικὴν δύναμιν τῶν νεύρων, καὶ προκαλεῖ πληθύνει νευρικών παθήσεων, ἀγνώστων ὀλοτελῶς εἰς τοὺς ἀγρίους. Ἡ παραφροσύνη εἶναι συχνοτέρα εἰς τὰς χώρας, ἔνθα ὑπάρχει μείζων διανοητικὴ ἀνάπτυξις. Ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος καθίσταται εὐαίσθητότερος εἰς τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ὀδύνας. Οἱ περιηγηταὶ ἔμειναν ἐκθαμβοὶ βλέποντες πόσον ἀντέχουσιν εἰς τοὺς πόνους οἱ ἄγριοι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνοι οἵτινες, ζῶσι γυμνοί. Ἀναφέρουσι δὲ περιεργότατα παραδείγματα περὶ τῶν Ἐρυθροδέρμων καὶ τῶν Βισαριέ. Ἡ τοιαύτη ἀναισθησία προεκάλεσε παρὰ τοῖς βαρβάροις τὴν χρῆσιν τῶν βασάνων, οἳ εἰσὶν ἡ ἐκδορὰ τῶν αἰχμαλώτων, ἀπεικονιζομένων ἐν ἀσσυριακοῖς ἀναγλύφοις, ἔ ἀκρωτηριασμοῦ, ἢ οἱ Ἰσραηλίται παρέλαβον παρὰ τῶν Χαναναίων, ἡ ἐκδορὰ τῶν κρανίων, συνηθεστάτη παρὰ τοῖς Ἐρυθροδέρμοις καὶ περὶ ἧς ὁ Στράβων μαρτυρεῖ ὅτι ἦν γνωστὴ παρὰ τοῖς Σαραπάραις τῶν ὀρέων τῆς Ἀρμενίας. Ὁ Θουκυδίδης, ποιούμενος λόγον περὶ τῆς ὀμότητος τῶν Θρακῶν, παρατηρεῖ τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τῆς ὀμότητος τῶν βαρβάρων καὶ τῶν ἡμερωτέρων ἠθῶν τῶν ἀνεπτυγμένων λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ.

Ἐν γένει δὲ τὸ εἶδος τοῦ βίου λαοῦ τινὸς

ἀναπτύσσει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ πρὸς βλάβην τῶν ἐπιλοίπων τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει ἐπίσης καὶ διὰ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις.

*Ἐπειτα συνέχεται.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη σκοπὸν εἶχομεν νὰ ἀνακρινώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας ὀλίγα μὲν τινα καὶ πρόχειρα, δυνάμενα ὅμως νὰ παράσχωσιν ἀφορμὴν εἰς βαθύτερας καὶ σπουδαιοτέρας σκέψεις, περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις γαλλικοῦ θεάτρου. Ἀνεκοπτόμεθα ὅμως καὶ ἀνεβάλλομεν τὴν περὶ τούτου ἀσχόλησιν διὰ δύο διαφόρους λόγους· τὸ μὲν, ἀνεμένομεν νὰ λήξῃ ἡ ἐφετεινὴ θεατρικὴ περίοδος, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποληφθῶμεν εἰδικοὶ πολέμιοι τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰς καταστροφὴν αὐτῆς, ἔστω καὶ ἀκουσίως καὶ ἀνεπιγνώστως ἐργαζόμενοι· τὸ δὲ, ἀνεμένομεν ἐπίσης νὰ κοπᾶσθαι ὅπως οὐκ ἔπαυται, ἀνεμένομεν ἐπίσης νὰ κοπᾶσθαι ὅπως οὐκ ἔπαυται, οὐδεμίαν ἔχοντες διάθεσιν νὰ παραστῶμεν ματαιοσκόλους ἀκαιορολογοῦντες· ἐν σπουδαίοις, καὶ νὰ προκλέσωμεν διὰ φαινομένης ἐλαφροῦς παρὰδοξὸν τινα μορφασμὸν ἢ καὶ δυσάρεστότερόν τι ἐπιφώνημα τῶν σπουδαιοτέρων ἡμῶν ἀναγνωστῶν.

Καὶ ἐξέλιπε μὲν ἤδη ὁ πρῶτος ἐκεῖνος τῆς ἀναβολῆς λόγος, διότι τὸ γαλλικὸν τοῦ παρελθόντος χειμῶνος θεάτρον, ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ χωρὶς τινος ἐξωθεν πολέμου, κικῆν κακῶς κατέληξε τὴν ζωὴν, οὐδεὶς δὲ, πιστεύομεν, ὑπάρχει εὐδιάθετος νὰ ζητήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ συγχωροχάρτιον, ἐπικαλούμενος τὸ ἐλεῆμον ἐκεῖνο χριστιανικὸν ῥητόν: ὁ ἀποθαιῶν δειδικαίωται. Δὲν ἐξέλιπεν ὅμως ἔτι, φοβοῦμεθα, ὁ δεῦτερος τῆς ἀναβολῆς λόγος, οὔτε κατέπεσεν ὅλως, εἰ καὶ μεγάλως φαίνεται μετριασθεῖς, ὁ πατριωτικὸς ἐκεῖνος πυρετός, ὁ διὰ μαγικῆς ῥόδου ζητῶν νὰ μεταβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἔνοπλον στρατόπεδον, καὶ ἔγκλημα φυσικῶς ὑπολαμβάνων πάντα οἷον δῆποτε περὶ οἰουδῆποτε ἄλλου ἀντικειμένου λόγον. Διὰ τοῦτο δὲ, καὶ σήμερον ἔτι, ἐπιχειροῦντες, μετὰ μακρὰν χρόνον ἀναβολὴν, νὰ σημειώσωμεν ὀλίγας τινὰς ἡμῶν σκέψεις περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις γαλλικοῦ θεάτρου, αἰσθανόμεθα εὐλόγως τὴν ἀνάγκην νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ἡμετέραν ἐπιβολὴν πρὸς ἐκείνους τῶν ἀναγνωστῶν, οἵτινες δύνανται—τίς οἶδε—νὰ κατηγορήσωσιν ἡμῶν ἀσύγγνωστον ἐλαφραῖαν ἐπὶ τῇ προκειμένῃ διατριβῇ.

Δὲν δύναται τις ἀληθῶς νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἐπεκράτησεν ἐν Ἀθήναις, ἐξ ἰδέας δὲ πλέον καὶ χρόνιον κατέστη νόσημα ἡ ἰδέα, ὅτι θεάτρον σημαίνει διασκεδᾶσιν καὶ